

KUIDAS
VÖIKS
TÖÖTADA
SOTSIAALNE
KIIRABI?

KAS
EESTKOSTJA
PEAB TÕESTI
KOGUMA
TŠEKKE?

MIS ON
TOETATUD
TÖÖ JA
KAITSTUD
TÖÖ VAHE?

MIKS
LIIGESEHAIGED
EI SAA
ÕIGEL AJAL
ABI?

JAANUAR 2012

PUUTE PUNKTID

SÕLTUMATU AJAKIRI, MIS VÕITLEB ERIVAJADUSTEGA INIMESTE ÕIGUSTE EEST

KÕIK EESTI PUUETEGA INIMESED, NENDE LÄHEDASED JA
NENDEGA TEGELEVAD SPETSIALISTID – ÜHINEGE!

NR 4

FOTO: HEIKO KRUIST

VÕIB-OLLA ON MAAILM
HOOPIS SELLINE,
NAGU MEIE SEDA NÄEME

PÕLETAVAD TEEMASID JÄRGMISES NUMBRIS:

KAS PUUDEGA LAPSE EMAL ON KOJU JÄÄDES SUUREM RISK TERVIS KAOTADA?
KUIDAS TULEB VORMISTADA KOHTULE ESITAMISEKS EESTKOSTJA ARUANNET?
MIKS ON HOOLDEKODUKOHT KALLIM KUI PUUDEGA INIMESE KOGU PENSION?

KAS INIMESED SÜSTEEMI JAOKS VÕI ABISÜSTEEM INIMESTE HEAKS?

Eesti sotsiaalabi suurim häda on see, et meil ei osata näha ei inimesi ega tervikpilti. Püüeldakse selle poole, et töötada välja universaalseid skeeme, millesse hakatakse siis inimesi sobitama. Kui inimesed oma pärisemude ja probleemidega neisse ei sobi, tahaks ametnik hüüda: "Me oleme teie jaoks kõik võimaliku teinud! Kui see teile ei sobi, ei saa me aidata!"

Puuded on meil jagatud kolmeks: keskmine, raske ja sügav. Vastavalt sellele antakse inimestele toetust ja abi. Kuid probleemid ei ole vaid kolme mõõtu. Mõnel võib olukord olla kolmkümmend korda keerukam kui teistel, kel sama puue. Kui neid abistada võrdset, tekivad mõnele teisele eelarvereale üüratud lisakulud. Süsteem aga seda ei "näe".

Rehabilitatsioonirahade süsteemis pole liikumispuudeta inimesele füsioteraapiat ette nähtud. Kui näiteks autistide jaoks on maailma tajumiseks hädavajalik õppida tunnetama oma keha, harjutada tasakaalu ja koordineerimist. Kui seetõttu väheneb nende töövõime, siis süsteemi see ei häiri.

Kui puuetega inimesed istuvad kodus, mängides nii päev-päevalt maha oma tervist ja toimetulekuvõimet, ei tuvasta süsteem raiskamist. Neile on ju määratud töövõimetus, kõik paberid on korras.

Ehk on sotsiaalelu juhtidel liiga vähe teadmisi? Ent miks siis spetsialistid, kes ju teavad, lasevad ennast nii juhtida ega nõua paremaid lahendusi? "Me ei saa midagi teha!" pole pädev argument.

Tiina Kangro
PEATOIMETAJA

HEATEOD AITASID MITUT ÜLIRASKES SEISUS PEREKONDA

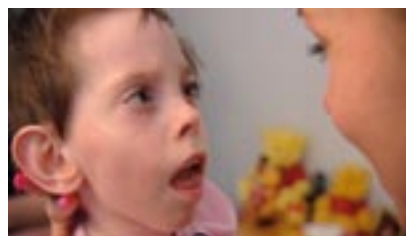
Puutepunktide oktoobrikuu numbris kirjutasime hilinenud keisrilõike tagajärjel invaliidistunud Ilona Gunjašinast ja tema viieliikmelise pere raskest olukorrast. Enne jõule tegi Ilonale kingituse dr Ivo Koltzi taastuskliinik BioDesign. Ilona sai võimaluse teha tasuta läbi testimise ja esimese ravikuuri. Kliinik tasus ka Ilona ja tema hooldaja, abikaasa Vjatšeslavi elamiskulud Tervise sanatooriumis. "Ma ei suuda siiani uskuda, et meiega on selline ime juhtunud," pakatab Vjatšeslav rõõmusest. "Juba esimene ravikuur muutis Ilona robotliku liikumise sujuvamaks, tema spastilised lihased on pehmemad. Elame uute lootuste lainel!"

Ilona jätkuravi kulud on kogu järgneva aasta jooksul võtnud enda kanda MTÜ Naerata Ometi.

Ehk mäletate "Puutepunkti" saadetest seitsmeaastase ülipisikesena sündinud Eliise ja tema ema Margiti võitlusi? Tartu Ülikooli Kliinikumi Lastefond tuli neile appi ja tasub järgneva poole aasta jooksul 24 tundi ööpäevast perfluuseri abil toitmist vajava Eliise 350-eurose kohamaksu Viljandi lasteabikeskuses. Margit Krjukovi sõnul andis Lastefond talle tagasi eluusu ja lootuse, et ta pole oma murega maailmas üksi.

Viking Line'i töötajad kogusid jõuluaegse eraalgatuse korras toetusraha üliraskete puuetega nelja-aastase Triin Mällo toetuseks. Kingituse abil tasuti Triinu jaoks hädavajaliku eriiistmelise käru omaosalusmaks ja maksti taastusravikuuri eest.

Seltskond tervete põnnide vanemaid Vörust, kes telerist Triinu lugu olid näinud, otsustasid aga teha jõuluringituse hooldamisest surmani vaevatud Triinu emale Evele. "Kingituseks on tervistav spaapuhkus," rääkis ettevõtmise eestvedaja Maarja Tulik.

Täname kõiki kogu südamest!

PUUTEPUNKTID

VÄLJAANDJA
MTÜ PUUTEPUNKTID
FAEHLMANNI 12,
10125 TALLINN
TEL 628 4405
E-POST INFO@VEDUR.EE
WWW.VEDUR.EE

© OÜ HARIDUSMEEDIA 2011
PEATOIMETAJA TIINA KANGRO
TOIMETAJAD ANNE LILL,
KAIDOR KAHAR
KEELETÖIMETAJA KAJA TÜRK
TRÜKIARV 10 000
TELLIMINE WWW.VEDUR.EE

EESTISSE OLEKS VAJA LUUA VÄLTIMATU SOTSIAALABI

JUST SAMUTI NAGU ERI-ARSTID, ERAKORRALISE MEDITSIIINI OSAKONNAD HAIGLATES JA KIIRABI PÄÄTAVAD INIMESI, KELLE ABISTAMINE KÄIB PEREARSTILE ÜLE JÕU, OLEKS VAJA VÄLTIMATU ABI VÕIMALUST KA SOTSIAALELUS.

Meil arvatakse, et kõik sotsiaalsed probleemid peab suutma lahendada linna-valla sotsiaaltöötaja üksinda. Kui enamik abivajadusega inimesi ehk saabki hädavajaliku abi kätte omavalitsuse teenustest, siis vahel tuleb ette olukordi, kus inimeste elu on jooksnud nii suurde umbsõlme, et tavalahendustega seda lahti ei harutagi. Asjakohased näited on kas või kõrval viidatud Ilona, Eliise ja Triinu lood. Kahjuks pole nad ainsad.

Kui inimene avastatakse infarkti-eelses seisundis, paigaldatakse talle soonde stent, mis võimaldab verel taas südamesse voolata. Selline mitu tuhat eurot maksev sekkumine saab osaks isegi ravikindlustuseta inimestele, sest elu on väärtus. Kui aga ema on oma puudega lapse kõrval aastaid magamata ööpäev läbi hooldustööd teinud, kaotanud inimväärse elatus-taseme, tervise ja halvimal juhul ka perekonna, pakutakse talle ikka vaid tavalises mahus tavapäraseid teenuseid. "Enamaks pole võimalusi," kuulub ta heal juhul sotsiaalosaloskonnast. Infarktahaigega võrdluses tähendaks see, kui arst soovitaks talle aspiriini sooja teega.

INIMESTE PÄÄSTMISE FOND

Vältimatu sotsiaalabi võiks toimida nii, et kui mõne inimese juhtum ületab tavalise abivajaduse piiri, tuleb omavalitsus kõige kõrgemal tasemel kokku ja leiab lahenduse. Kui ressursi mujalt ei leita, jäetakse ära kas või aastavahetuse ilutules-tik või kevadine lillepeenar volikogule. Vajaduse korral peaks appi tulema ka riik.

Vältimatu sotsiaalabi rahastamiseks tuleks luua fond, kuhu peavad reserve koguma nii omavalitsused kui ka tegema sissemakseid riik.

Muidugi hakatakse Eestis kohe kartma, et omavalitsused ja riik hakkavad ühise rahapaja ääres üks-teisel nahka üle kõrvade tõmbama.

Et räägime oma inimesed "viletsamaks", saame raha kätte. Just nagu see kuuldavasti on mõnel pool puuete määramisega, et saada valla vanainimestele rohkem riikliku toetust. Ent lastehaigused võiks nüüd maha jätta. 21-aastase Eesti vabariigi haritud rüpest võiks välja otsida vajaliku hulga tõeliselt professionaalseid sotsiaaltöötajaid, kes suudavad tõlgendada tegelikust ja hinnata objektiivselt inimeste seisundit.

Sotsiaalne kiirabi peaks saama aidata just sellega, mis on vajalik inimeste tagasitoomiseks elule. Pole tarvis, et keegi kirjutaks taas ette skeemi, mitu tundi, missugust nõustamist ja missugusel teenusepakujalt osta tohib. See töö nõuab professionaalsust. Sõltumatust. Ja inimlikkust. **Anne Lill, Tiina Kangro**

Europrojekt multiprobleemide piloteerimiseks

Kui olime selle loo just paberile saanud, kuulsime uuest sotsiaalministeeriumi europrojektist "Multiprobleemidega inimestele vajaduspõhiste teenuste pakkumine läbi juhtumipõhise võrgustikutöö piloteerimise". Sotsiaalkindlustusametisse võetakse tööle neli piirkondlikku koordinaatorit, kes hakkavad abistama kohalikke sotsiaaltöötajaid keeruliste juhtumite lahendamisel. Kas tõesti ongi sotsiaalne kiirabi tekkimas?

Ministeeriumi hoolekande osakonna peaspetsialist Regina Sergejeva selgitas, et projekt käivitub veebruarist, praegu otsitakse sellele eurotoetuste rakendamise koge-

musega projektijuhti. Kuid suunatud on see siiski madalama haldussuutlikkuse ja väiksema kompetentsiga omavalitsustele ja nende sotsiaaltöötajatele. Kui niisugune sotsiaaltöötaja mõne kliendiga hätta jääb, saab ta kutsuda abiks regionaalse koordinaatori.

Klientidele saab projekti käigus pakkuda nelja teenust: võlanõustamist, psühholoogilist ja perenõustamist ning tugiisiku teenust. Millistes mahtudes, selgub siis, kui hanked tehtud ja start antud – plaanide kohaselt teisest kvartalist tuleva aasta lõpuni. Loodame parimat. Hoiame arengutel silma peal.

EGA NEMAD JU SELLEGA EI TEGELE!

ÜHEL PUUETEGA LASTE KOOLI JÕULUPEOL KOHTASIME MITMEID TÄHTSAID PERSOONE. KOOLIJUHT OLI VÕTNUD NÕOBIST KINNI MAAVANEMAL JA PISTNUD TALLE PIHKU VÄRSKE PUUTE-PUNKTIDE AJAKIRJA.

Maavanem oli meeldivalt üllatunud, et niisugune tore väljaanne on olemas, ja lubas kindlasti selle suure huviga läbi lugeda. Ta näis olevat puuetega laste murede ja rõõmude suhtes väga osavõtlik.

Aga kas siis maavanem ei olnud ajakirja varem märganud? Saadame seda ju kõikidele omavalitsustele, samuti suure ümbrikuga kõikidele maavalitsustele, kenasti iga töötaja nimi peale kleebitud. Ent töepoolt, maavanemani polnud ajakirjad jõudnud. Ju arvas ümbriku avaja, et eks see ole mingi sotsiaalteema, nii tähtsale inimesele pole seda vaja tüliks nina alla viia.

Samal päeval helistasime läbi kõik 15 maavalitsust, uurimaks, kas nad on ajakirjad laiali jaganud. Üheksast maavalitsusest, kus telefonile vastati (tegemist oli jõulude-eelse päevaga), saime jaatava vastuse neljast, kahes lubati asja uurida ja ülejäänud kolmes ei olnud ajakirja nähtud ega sellest kuuldud.

KAASAMÕTLEJATE KLUBI

Ühes linnavalitsuses, kuhu ajakirjad ise kohale viisime, vastas kolmekümne töötajaga sotsiaalosalosakon-

na juhataja, et neile piisab ühest eksemplarist, sest puuetega inimeste jaoks on neil üks spetsialist. Ta arvas, et tal ei jaguks südant ajakirja kõigile kätte anda, sest inimesed on niigi koormatud, neile ei saa lisalugemist peale sundida. Kuulnud, et oleme mõelnud kinkida personaalse ajakirjanumbri ka linnapeale, finantsjuhile ja arenguosakonna juhatajale, ehmatas ta päris ära: "Aga nemad ju selle teemaga ei tegele!"

Kuidas nii – ei tegele?! Ühe nõnda mitmetahulise ja keeruka valdkonnaga tegelemist ei saa ju jätta vaid üheainsa inimese õlgadele. Lahenduste leidmiseks on vaja koostööd, mõistmist ja kaasamõtlemit nii altkui ka ültpoolt. Juhtidest-juhatajatest kuni garderoobihoidja, koristaja ja kokani välja.

Õnneks on ka väga palju häid kogemusi. Mitmest omavalitsusest, haiglast, riigiametist ja ka näiteks riigikogust oleme saanud väga julgustavat tagasisidet. On öeldud, et ajakiri annab vajalikku teavet, tekitab mõtteid ja, mis peamine, lausa kutsub kaasa arutlema, asutuse sees teemasid tõstatama ja tegelike inimeste peale mõtlema. Meile on öeldud, et mitmes asutuses on ajakirjast saamas vaat et praktiline töövahend.

Väga palju head tagasisidet oleme saanud puuetega inimestelt ja eriti nende hooldajatelt-pereliikmetelt. Paljud neist on hakanud nägema väljaandes oma sõpra, kes neid mõistab, toetab ja julgustab. **Tiina Kangro**

mõtles kaasa võimalikult palju inimesi võimalikult erinevatest elualadest.

Toimetuse on tänulik kenadele inimestele üle Eesti, kes on vaevunud meie saadetistele reageerima ja meile ajakirja kohta tagasisidet andma: Lea Pool Saare maavalitsusest, Reet Kull pensioniameti Tartu büroost, Helina Pärn pensioniameti Kuressaare klienditeenindusest, Aniita Vaino ja Helle Luts klienditeenindusest Põlvas ja Paides, Lea Rand Toila valla raamatukogust, Eve-Mall Kirt Valga gümnaasiumist ning Mariann Mihkelson Keila-Joa sanatoorsest internaatkoolist.

Mitte infomaterjal, vaid päris ajakiri

Oleme teinud ajakirja just sellise – atraktiivse ja ajakirjandusliku, et seda oleks põhjust lugeda ka laiemale ringile kui otseselt puuetega inimestega töötavate sotsiaaltöötajate. Ühiselt mõeldes ja arutledes suudame palju enam. Vahel arvatakse ekslikult, et kõik puuetega inimeste mured peab suutma lahendada sotsiaaltöötaja üks. Mõnikord arvavad nii isegi sotsiaaltöötajad ise, kel on kogemus, et abi või kaasamõtlemit küsima minnes heidab osakonnajuhataja või omavalitsusjuht ette toimetulematust.

Seepärast sooviksimegi väga, et meie saadetud ajakirjad jagataks asutustes laiali kõigile. Selleks, et teemaga

ODAV LIIGESERAVI TOOB KAASA SUURI KAUDSEID KULUSID

AUTOIMMUUNNE LIIGESPÕLETIK (AL) TABAB INIMEST OOTAMATULT. MITTE KEEGI EI OLE SÜÜDI SELLES, ET HAIGESTUB REUMATOID-ARTRIITI (RA), LÜLISAMBA-PÕLETIKKU, PSORIIARTRIITI VÕI NOORTE ISETEKKELISSE LIIGESPÕLETIKKU.

Neid haigusi põeb Eestis ligi 13 000 inimest. Haigestumisel on pärilik soodumus, haiguse teket soodustab läbipõetud infektsioon, raske stress või trauma. "Autoimmuunne" tähendab, et liigeseid hakkab ründama inimese enda immuunsüsteem.

AL-i raviks kasutatakse haiguse kulgu mõjutavaid ravimeid, mis pärsivad immuunsüsteemi liiget aktiivsust, tõkestades või aeglustades tõsise liigesekahjustuse teket.

Umbes kolmandiku RA haigete puhul, keda on Eestis kokku 5400, samuti osal teistel AL haigetel pole tavapärased ravimid aga piisavalt tõhusad. Sellised haiged invaliidistuvad kiiresti. Juba viiendal aastal pärast diagnoosi saamist muutub 40 protsenti RA haigetest ilma tõhusa ravita töövõimetuks.

RAVIMID, MIS AITAVAD

1990. aastate lõpus võeti kasutusele rühm ravimeid, mis osutusid liigesepõletike ravis erakordselt tõhusaks, sest suudavad teha kahjutuks kindlate põletikainete molekulid. Neid ravimeid nimetatakse bioloogilisteks, sest neid toodavad elusrakud.

Bioloogilised ravimid on tootmistehnoloogia tõttu aga üsna kallid ja pole ka toimelt päris ohutud. Seetõttu kasutatakse neid haigetel, kellel teiste ravimitega ei ole saadud head tulemust. Uuemate uuringute tulemuste valguses on bioloogilised ravimid eriti tõhusad RA alguses, päris esimeste ravimite seas, kui haigus algab väga ägedalt. Siis on

Millal me jõuame sinnani, et Eesti riik hakkab mõistma, et see pole kokkuvõtte, kui ühes kohas säästetud raha toob kaasa lisakulutusi teises? FOTO: ERAKOGU

tõhusa raviga võimalik saavutada pikaajalist vaibefaasi. Kui aga nendel haigetel tõhus ravi viibib, tekib liigesekahjustus ning sellest tulenev töövõime kaotus ja puue, mida hiljem enam sageli ei saagi tagasi pöörata. Seetõttu on õigel ajal tõhusa raviga alustamisel väga tähtis roll.

Eestis saab bioloogilist ravi vaid kolm protsenti reumatoidartriidi haigetest – niisiis tegelikult kümme korda vähem kui vaja.

TULEKS NÄHA TERVIKUT

Eesti probleemiks on liiga ranged ravi alustamise kriteeriumid, mistõttu haiged invaliidistuvad juba enne, kui tõhus ravi algab. Hiljuti tehtud Praxise uuringust selgus, et tööealiste RA haigete kaudsed kulud ühiskonnale (töövõimetus-pensionid, puudetoetused, saamata jäänud maksud, abivajadus) on aga sama suured, kui oleksid kulutused nende bioloogilisele ravile. Haige-

kassa ametnikud aga haiguse kaudseid kulutusi oma arvutustes üldse arvesse ei võtagi, sest need kuuluvad teiste ametkondade eelarvesse. Kui sotsiaalkindlustus ja haigekassa on ühe ministriumini hallata, puudub sotsiaalministeeriumis arusaamine vajadusest panustada tõhusasse ravisse selleks, et vähendada ühiskonna kaudseid kulutusi. Ebatõhusalt ravitud inimeste valu ja haigusest tingitud kannatusi ei suuda niikuinii keegi mõõta.

Liigesepõletike ravis on tähtis, et ravi algaks varakult ja oleks tõhus. Liigesepõletike ravivad reumatoloogid. Hulk vajalikke liigesepõletike ravimeid on Eestis soodusravimitena hästi kättesaadavad. Nüüd olekski tarvis, et ka ametnikud hakkaksid maailmale pisut laiema pilguga vaatama. Kogu meie raha on ju lõpuks ühes rahakotis.

Tõnu Peets

EESTI REUMATOLOGIA SELTSI ESIMEES

HARAKA KODU RAJAJAD:

ÕNNEKS VÕI KAHJUKS MEIL
ÄRAJOOKSMISE VÕIMALUST POLE

Ühiskodu rajamise raske töö võtsid lapsevanemad ette küll eeskätt murest oma laste tuleviku pärast, kuid abi hakkab jaguma ka paljudele teistele. FOTO: HARAKA KODU

MARGIT SALUSTE, PILLE MAASIK JA KAIRE KINDEL ON NAISED, KES AASTAID TAGASI VÕTSID KÄTTE JA RAJASID OMA NING PALJUDE TEISTE RASKETE PUUETEGA LASTE JAOKS SALU KOOLI. KUNA LAPSED AGA KASVAVAD, JÄRGNES PEATSELT UUS VÄLJAKUTSE – NOORTEKODU RAJAMINE.

Kuus aastat tagasi jaanuaris asutasidki 13 inimest, kelle seas enamik ise puuetega laste vanemad, koos Salu kooli omanikuks oleva mitmetulundusühinguga Puuetega Laste Keskus Lootus sihtasutuse Haraka Kodu. Eesmärgiks seati luua ka Põhja-Eestisse intellekti- ja liitpuuetega noorte jaoks ühiskodu, et suureks sirgunud noortel oleks ka pärast

kooliaega paik, kus elada ja tegutseda. Midagi Lõuna-Eestist teada Maarja kodu sarnast, kuid veel raskematele lastele.

Pered, kes oma puudega last kodus kasvatavad, tahaksid ju olla kindlad, et lapsel on olemas paik oma elutee jätkamiseks ka pärast seda, kui kool läbi. Praegu on nii, et riik tagab võimalused eeskätt lastekodust ellu astuvatele lastele. Peredes kasvavad puudega lapsed jäävad kooli järel sageli lihtsalt tegevusetult koju. Tihtipeale tähendab see siis ka vanemale taas töölt äratulekut, sest pidevat hooldust ja abi vajav laps ei suuda üksi olla.

Kui kodune laps ka järjekorra alusel hooldekodukoha saaks, ei pruugi armastavate vanemate süda aga sealse elukorralduse ja hooldustasemega rahul olla. Ega siis jäägi üle

muud, kui käised üles käärida ja tegutsesema asuda.

Haraka kodu Maidla külas Saue vallas hakkab kohe-kohe valmima. Kuus elumaja ja peamaja koos töökodade, rehabilitatsioon- ja päevakeskusega on maksma läinud 60 miljonit krooni. Margitile, Pillele ja Kairele on see tähendanud kuut aastat vaat et ööpäevaringset asjaajamist, projektide kirjutamist, annetuste väljavõ-

lumist, koostööpartnerite innustamist, projekteerimist, planeerimist, kooskõlastamist ja ehitamist. Kui sageli kurdavad puuetega laste vanemad, et ainuüksi lapse hooldamine on kontinuurdev, siis nemad on seda kõike teinud nii laste kui ka oma igapäevatöö kõrvalt.

Toimetaja Anne Lillega vestlesid Haraka Kodu üks algatajast **Margit Saluste** ja noortekodu praegune tegevjuht **Marie-Christine Väli**.

Kust tuli julgus asuda nii keeruka ettevõtmise kallale? Kas Salu kooli kogemus julgustas?

Margit Saluste: Kooliga oli lihtsam. Salu kool oli pankrotti läinud, kool ise ja õpetajad olid olemas. Tegevus tuli lihtsalt vastavalt uutele eesmärkidele ringi korraldada ning see ei olnud nii keeruline kui Haraka kodu ülesehitamine tühjalt kohalt. Muidugi andis Salu kooli kogemus kindlustunnet ja enesusk: saime selle tehtud, küll suudame astuda ka järgmise sammu. Ja just järgmine loogiline samm see ju meie laste jaoks ongi.

Lapsed hakkavad riburada täisikaks jõudma, aga mis neist edasi saab? Meie lapsed ei saa ialgi iseseisvaks, nad vajavad ka pärast kooli juhendamist ja arendamist, eakaaslastega suhtlemist, taastusravi, võimalust teha jõukohast tööd jm. Seda kõike hakkabki neile Haraka kodu pakku- ma. Kenasti ühes kohas.

Ja vaatame veel ühe sammu edasi: mis saab neist siis, kui meid enam ei ole? Minul tekkis selline küsimus juba sel ajal, kui Hans oli veel beebieas. Liiga hilja on hakata selle peale mõtlema siis, kui oled juba pensionil.

Millest te alustasite?

M. S.: Nööbi etteõmblemisest palitule, mida veel polnud! Olime kolmekesi minu juures köögis ja mõtlesime välja asutuse nime. Panime selle kokku oma laste eesnimede esimestest silpidest: Hans-Rando-Katariina, saimegi kokku ha-ra-ka. Olime oma leiu- ga väga rahul, ühe juha-

tuse liikme abikaasa tõi meile šampust ja šokolaadi, nii me siis Haraka kodu sündi tähistasimegi. Järgnes sihtasutuse moodustamine ning siis juba kõik muu.

Keegi teist pole erialalt ehitaja ega arhitekt. Kas kogu selle tehnilise poole haldamine ei käinud üle jõu?

M. S.: Meil on olnud palju abimehi. Seljataga on toeks olnud Haraka Kodu nõukogu. Aga eks oleme saanud vitsu ka, et tellijatena ei osanud mõnd asja ette näha või ära tabada. Näiteks vannidega läksime alt, avastasime alles paigaldamisel, et kui täismees vanni istub, lahvatab vesi üle ääre. Kogesime paraku ka seda, et tellija kogenematust ollakse varmad ära kasutama. Kõik on äri peal väljas ja ehituse lõpptulemus on ikka ainult tellija enda asi. Ometi oleks ju normaalne, kui ebakõla märgates sellest kohe märku antaks. Mitte nii, et maja nurgas on praod ja ehitaja laiutab käsi – need olid teil sinna juba sisse projekteeritud!

>>>

Küla tegevjuht Marie-Christine Väli (vasakul) ja eestvõtja Margit Saluste usuvad, et kodanikualgatusest sündivad projektid aitavad arendada kogu sotsiaalsüsteemi. FOTO: VEDUR.EE

<<<

Kuidas te olete seda oma laste kõrvalt jaksanud?

M. S.: Olen tähele pannud, et ka täiesti tavaliste laste vanemad suudavad oma elu keerulisemaks elada, kui asi väärt. Sellele võiks vaadata hoopis teise poole pealt: olen õppinud oma aega paremini planeerima, ka ütlema: siit maalt ja kõik! Ja kui palju energiat ja närve oleks ma kulutanud oma lapse tuleviku pärast muretsedes!? Nüüd ma teen iga päev midagi selle nimel, et see tulevik vastaks minu ootustele. See annab jõudu.

Pealegi, meil on väga palju toetajaid. Haraka kodu poleks sündinud, kui poleks olnud Saue vallavanemate, nii eelmise kui ka praeguse, äärmiselt mõistvat suhtumist, Harjumaal Omavalitsuste Liidu ja sotsiaalministeeriumi toetust. Asusime küll väga sinisilmsete naiivitaridega seda vankrit sikutama, aga meil on ka palju õnne olnud. Tallinna Lionsklubi korraldas näiteks heategevusliku jõulukontserdi ja sealt saadud rahaga saime maksta mõõdistustööde eest. Alles hiljuti annetas üks firma meile bussi. Neid toetajaid on olnud veel.

Ometi tunnistasid telefonitsi, kui tänast kokkusaamist kokku leppisime, et kui asjaga tuleks uuesti alustada, põgeneksid pigem 100 kilomeetri kaugusele?

M. S.: Kui probleemid kuhjuvad, läheb tuju ära muidugi. Eilegi (intervjuu toimus 22. novembril – toim) helistas Pille mulle kell üheksa õhtul, selgus, et meie elektriprojekt ei sobi ja Eesti Energia nõuab uut. See aga tähendab, et meie esimese maja avamine lükkub jälle edasi. Oleme esimeste noorte Haraka

Haraka kodu esimesi asukaid. 27-aastase Tõnu Märtni perekond on seisukohal, et ka puuetega inimestel peab olema õigus lahkuda vanematekodust ja elada oma elu. FOTO: ERAKOGU

kodusse kolimist juba mitu korda edasi lükanud. Eks närve kulub palju. Õnneks või kahjuks meil aga ärajooksmise võimalust pole. Lapsed vajavad lahendust.

Marie-Christine, kui sina aastateest Haraka kodu meeskonnaga liituisid, kas leidsid eest kurnatud juhatuse liikmed? Või vastupidi – energias pakatavad noortekodu ülesehitajad?

Marie-Christine Väli: See viimane kindlasti. Kohe hakkas silma, et kõike tehakse hingega, oma laste jaoks. Ja tänu sellele läks ka minul töösse sisseelamine sujuvalt. Muidugi on ka närvilisemaid aegu, aga sellest ei pääse vist ühegi ettevõtmise juures.

M. S.: Haraka kodu rajamise tõttu pole mina pidanud millestki mulle olulisest loobuma. Vahest ehk vaid mõnest närvijupist. Ka olen saanud kõige kõrvalt oma tööd teha – tõsi, töötan vabakutselise kunstnikuna ja olen seetõttu oma aja peremees.

Kui palju inimesi Haraka kodus elama hakkab? Kas kõik kohad on juba ette täis või on neid veel saadaval?

M.-C. V.: Esialgu hakkab siin elama 12 noort. 24 kohta tuleb veel juurde – kokku siis 36 raske või sügava intellekti- ja liitpuudega noorele. Kõik kohad on juba täis ning ka järjekord ukse taga üsna pikk. Küll aga saame soovijaile pakkuda intervallhoidu ja lapsehoiuteenust.

M. S.: Peresid kindlasti huvitab, missuguse puude raskusastmega lapsi ja noori võib meile tuua. Nii toimetuleku- kui ka hooldusklasside lõpetajad on see kontingent, kellele Haraka kodu on mõeldud.

Teie kodulehel on kirjas, et Haraka kodu kohamaks jääb 785–1000 euro kanti kuus. Kõige suurema osa sellest katab riiklik toetus. Mängu läheb ka noore enda pension. Vanematel tuleb oma lapse kohta eest lisada omaosalust veel kuni 150 eurot kuus. Kui mõlemad vanemad käivad tööl, siis ehk ei käi see summa üle jõu,

aga mis saab siis, kui vanemad jõuavad pensioniikka? See raha pole väike.

M.-C. V.: Aga see on kahjuks paratamatus. Omaosalus on kõigis taolistes hoolekandeesutustes, see on erihoolekandeesutustes seadusega ette nähtud majutuse ja toitlustusteenuse eest. Näiteks 2011. aasta riigieelarve seaduse kohaselt on maksimaalne omaosalus psüühilise erivajadusega inimese kogukonnas elamise teenusele ja ööpäevaringsele erihooldamisele suunamisel 191,73 eurot kuus.

M. S.: Iga teenuse eest tuleb maksta. Kui ma ei suuda korteri eest maksta, siis mind tõstetakse tänavale. Soovitaksin vanematel juba aegsasti, titaest alates, oma puudega lapse tulevase hoolduskoha jaoks raha koguma hakata. Minu pojalt oli investeerimishoius, kandsin igal kuul sinna 300 krooni. See pole suur raha korraga ära anda, aga kümne aastaga koguneb juba kenake summa.

Eestis ongi tegelikult kõik moodsad puuetega noorte ühiskodud – Maarja küla, Kati kodu jt vanemate rajatud. Ka sotsiaalametnikud on varmad peredele soovitada, et kui nad tunnevad lapse tuleviku pärast muret, asugu tegutsema. Kas see on õige?

M. S.: Muidugi, ka Soomes, Rootsis ja mujal on taolised ettevõtmised saanud alguse vanemate initsiatiivist. Nemad teavad ju oma laste vajadusi kõige paremini. Ja revolutsioone korraldab ikka rahvas. Aga üks muidugi peavad vanemad, kes selle peale lähevad, olema keskmisest agaramad ja ettevõtlikumad. Kõik seda kindlasti ei ole. Eks neil jääb siis üle loota teiste peale või leppida nende teenustega, mida pakub riik. Ja veel: pered üksinda ei tule kodu rajamisega toime, olgu vanematest koosnev algatusrühm kui tahes suutlik. Kindlasti peavad öla alla panema ka omavalitsus ja riik, muidu ei tule asjast midagi välja.

NAGU PUUGA PÄHE: NÜÜD OLEN MA EESTKOSTJA

LEA SILMITSEB NÕUTULT OSTUTŠEKKIDE RODU LAUAL. KUI TA MÕNE KUU EEST OMA TÄISELISEKS SAANUD SÜGAVA PUUDEGA POJA EESTKOSTJAKS MÄÄRATI, LUGES KOHTUNIK TALLE SÕNAD PEALE. NÜÜDSEST TULEB LEAL ENDA JA OMA POJA RAHAD RANGELT LAHUS HOIDA.

Leal tuleb kuludokumentidega tõestada, et nii Aivari töövõimetuspension kui ka puudetoetus on kulutatud üksnes Aivari vajadusteks. Kõik kulutused peavad olema põhjendatud ja mõistlikud.

Kord aastas tuleb esitada kõik tšekid-kviitungid ja muud tõendusmaterjalid koos aruandega kohtule ülevaatamiseks. Ning kui Aivari 298-eurosest sissetulekust jääb midagi üle, lasub Leal kui eestkostjal kohustus see ülejääk tulutoovalt investeerida. Osta näiteks poja nimel väärtpabereid või paigutada raha investeerimishoiusele. Sest eestkostja kohustus on eestkostetava vara kasvatada.

KAKS ERALDI RAHAKOTTI

Kogu see eestkostja aruandlus ja tšekimajandus tundus Leale esimese hooga lihtsalt üks suur juuksekarva lõhkijamine. Või järjekordne bürokraatia uperpall, mida üks normaalne inimene ei saa ometi tõsiselt võtta. Investeerimiskohustus ajas teda süüa naerma. No kust ometi peaks tema, juba 18 aastat kodune inimene teadma, mida ette võtta väärtpaberiturgudel või kuidas see investeerimine üldse käib! Teeb veel kogenematuses mõne rumala otsuse ja lendab see sääs-

tetud 10 eurot tuulde. Mis siis saab? Pistetakse poja raha kuritarvitamise eest pokri?! Ja mis ülejäägid üldse saavadki tekkida, kui elatakse kahekesi ühest töövõimetuspensionist, lisaks pisku puudetoetus ja tema enda hooldejatoetus! Eks katsu sellest elekter, gaas ja muud maksud ära maksta, rohud välja osta, riie selga ja toit lauale saada.

Alles paar päeva hiljem jõudis Leale täie selgusega päralt, mida kohtunik mõtles selle "nüüdist rahade rangelt lahus hoidmise" all. See tähendab, et pere eluasemekuludest, majandus- ja söögirahast saab Leal ainult poole tasuda oma täisikka jõudnud poja raha arvelt ja ülejäänud pool tuleb tal kinni maksta oma sissetulekust. Aga tema sissetulek on ju vaid 25 eurot hooldejatoetust. On see nali või?!

TEINETEISE KÜLGE SEOTUD

Lea on harjunud kasinalt läbi ajama. Ta oskab peaaegu mitte millestki lõuna keeta. Õnneks on olemas väike maalapp ja kartul-porgand omast käest. Sügisel sai metsast seeni ja seenekaste ongi Aivari lemmiktoit. Miks saatus niiviisi tahtis, kes seda teab, aga Lea jäi leseks veel enne, kui emaks sai. Nad ei jõudnud Aivari isaga abielu äragi vormistada ja saatuse silmis on Lea üksikema. Ei mingit toitjakaotuspensionit! Lea ei oskagi öelda, mis oleks saanud, kui ta oma isa poleks kõik need aastad neid toitnud ja katnud. Aga nüüd on ka isa läinud.

Pärast lapsehoolduspuhkust ei jõudnudki Lea tööle tagasi. Aivari esimesed eluaastad möödusid haiglaid mööda joostes, laste-

aiakohta autistlikule psüühiliste probleemidega poisile koduvaldas polnud. Kui Aivar sai kaheksaseks, õnnestus ta saada toimetulekukooli. Aga poisi käitumishäired olid selleks ajaks juba nii sügavad, et Lea töölemine ei tulnud kõne allagi. Kes siis Aivaril pärast kooli oleks silma peal hoidnud? Lisaks on ta olematu unega, võib nädalaid magamata olla ja kas Least oleks hommikul tööle minejat, kui öö otsa pojal sabas joostud? Poiss elab siiani justkui maailmas, võib teha ootamatuid tempse. Kord istus möödasõitva bussi peale ning tema ülesleidmiseks tuli politsei ja kohalik raadio appi kutsuda. Nüüd on kool läbi, puuetega noorte päevakeskust läheduses ei ole ning nii saadavadi ema ja poeg päevi mööda teineteise seltsis. Sellest ju tühjagi abi pole, et päevahoiuteenus ja muud maakohas kättesaadatud teenused on kõik kenasti poja rehabilitatsiooniplaanis kirjas.

"Kummalised seadused," mõtleb Lea, "18 aastat pole keegi huvi tundnud, kas või kuidas me siin vanas lagunevas majas omadega välja venitame. Oleme elanud ühise rahakoti peal nagu peres ikka. Ja nüüd järsku ei või ma poja raha eest iseendale tükki leibaagi lubada. Seaduse silmis on see eestkostetava vara kuritarvitamine. Tehakse trahvi. Võidakse isegi kriminaalvastutusele võtta."

TOETUST EI SAA

Kulub veel mitu päeva, enne kui Lea läheb vallavalitsusse toimetulekutoetust küsima. Ei, asi pole selles, et nad oma igakuise 323 euroga välja ei tuleks. Lahendat elu pole siin kunagi nähtud, aga ... nüüd ainuüksi oma 25 euroga kuus Lea küll ennast elatada ei suuda. Tööle minek tuleks kõne alla vaid siis, kui poeg hooldekodusse anda. Aga selle eest peaks Lea maksma omaosalust, mida tal kuskilt võtta pole. Kas töödki üldse leiaks?

See, mida Lea sotsiaaltöötajalt toimetulekutoetuse palve kohta vastuseks kuuleb, kõlab tema kõrvus kui piitsaplaks vaikselt varahommikul: "Teie sissetulek leibkonna peale on liiga suur, et toimetulekutoetust küsida – seadus seda teile maksta ei luba."

KAKS ERALDI MAAILMA

Loomulikult tahaks sotsiaaltöötaja aidata, kui vaid saaks. Ainsa võimalusena pakub ta kirjutada avaldus ühekordse toetuse saamiseks. Palju lubada ei julge, aga ehk paarkümmend eurot siiski leitakse. Abi sellestki, kas või korraks. Toogu aga Lea kohe homme tema kätte avaldus, enda ja poja sissetulekutõendid, kommunaalkulude maksekorraldused, koopia eestkoste kohtumäärusest, esimeste kuude eestkostja aruanded koos tšekkide koopiatega, mis tõendavad, et poja pension on kulunud vaid poja tarbeks, ja muidugi seletuskiri, et hooldab poega 24 tundi ööpäevas ega saa tööl käia.

"Huvitav, kas meil teevad seadusi mingisugused arvutiprogrammid või tehnilised seadmed," mõtleb Lea vallamajast kodu poole kõmpides. "Kui neid teeks mõtlevad inimesed, ei saaks juhtuda nii, et ühe seaduse järgi loetakse pere sissetulekud leibkonna peale kokku, teise järgi aga kummalegi eraldi."

Ja miks riik puudega lapse täisealiseks saamisest alates enam järsku nende vanemaid ei usalda? Et hakkab lausa kohtu korras tšekke kontrollima?

Ja üleüldse – kas see, kui minu teovõimetu poeg teeb oma pensionist kulutusi minu eluspäimiseks, pole siis mõistlik rahakasutus? Kui mina nälga suren, kes teda siis hoiab ja hooldab? Näiteks tugiisiku teenust tohiks ta oma rahast osta küll, kui kogu pensioni hakkama paneks, saaks ehk tunnikese jagu igaks päevaks." **Anne Lill**

UUEST PEREKONNASEADUSEST TULENEVAD REEGLID JA KOHUSTUSED EESTKOSTJATELE ON PALJUDE JAOKS VEEL TUNDMATU JA VÄGA RASKESTI ARUSAADAV TEEMA. KUNA SEE PUUDUTAB AGA PARATAMATULT PALJUSID, KÄSITLEMES EESTKOSTEGA SEOTUD ÜSIKASJU KA JÄRGNEVATES PUUTEPUNKTIDE NUMBRITES.

KEEGI EI TAHA JÄÄDA IGAVESTI LAUAMÄNGE MÄNGIMA

Enamik puuetega inimesi vajab töötamiseks toetust ja tuge

Toetatud töö

Riigi rahastatavate tööturuteenuste kaudu on puuetega inimestel õigus saada abi tööruumide ja töövahendite kohandamiseks, tööks vajalikku tehnilist abivahendit, abi tööintervjuul, tugiisiku abi tööprotsessi sisseelamisel jne. Ka kergema vaimupuude ja psüühiliste erivajadustega inimestele pakutakse erihooldekandeteenusena töötamise toetamist, mille ülesandeks on inimese võimetele vastava töö otsimine ja tema toetamine töötamise ajal.

Toetatud töö meetmetest rahastatakse ka teenuseid tööandjatele, kes puuetega inimesi rakendavad (näiteks palgatoetus jne).

Toetatud töö juurde kuulub tööleping, palk, sotsiaalsed garantiid jne. Selle eesmärgiks on, et tugiteenuste abil liigub inimene avatud tööhõive suunas ja jätkab edaspidi tööd iseseisvalt.

Kaitstud töö

Raskemate vaimu- ja liitpuuetega, samuti tugevamate psüühikahäiretega inimestele, kes vajavad turvalist ümbrust ja pidevat juhendamist, sobib töötamine kaitstud töö keskkuses. Kuna kaitstud töö teenus ei ole Eestis veel seadustesse jõudnud, korraldatakse seda kohalikul initsiatiivil ning korraldajate arusaamadele ja võimalustele vastavalt. Mõnel pool rahastavad selliseid töökeskusi omavalitsused (näiteks töökeskus Juks), teisel kombineeritakse kaitstud töötamist erihooldekandeteenustega (MTÜ Iseseisev Elu, MTÜ Töötoad, MTÜ Töötahe) või katsetatakse uusi võimalusi projektimeetodil (kaitstud töötoad Astangu kutserehabilitatsioonikeskuses).

Keskustes tehakse lihtsamaid allhanketöid, valmistatakse ja turustatakse käsitööd või kunsti. Klientidega sõlmatakse enamasti töövõtuleping, kus tasu makstakse vastavalt tehtud tööle.

Mitmel pool maailmas toimub kaitstud töö keskkuses töötamine põhiliselt tasu saamata, kuna eesmärgiks on eelkõige tööteraapia. Töö juurde kuuluvad kohvipausid, preemiaekskursioonid ja seltsielu üritused, mida õnnestub teha seda rohkem, mida enam toodangut sobib müügi.

PEAAEGU IGAL ÕHTUL VÕTAB
EMA SIRETI KÄEKÕRVALE,
HAARAB ESIKUST KAASA KAKS
PAARI KÖNNIKEPPE JA LÄHEB
VÄHEMALT KAHTUNNISELE
TIIRULE. SELLEKS, ET TÛTAR
END JÕUETUKS TRAMBIKS JA
SIIS RAHUNENULT VOODISSE
KUKUKS.

Siret (29) on PCI-laps, õnneks ema-isa meeletu tööga siiski oma jalule treenitud, kuid sügava vaimupuudega. Sellele on nüüd, täiskasvanueas lisandunud psühhiaatrilised probleemid. Ärevushäired ja psühhosid on seda kergemad tekkima, mida rohkem on ta niisama jõude, kas lihtsalt kodus või ka päevakeskuses, kui seal piisavalt tegevust või "pinget" pole pakutud.

"Sisukal päeval on meil kõik korras. Kui saan võtta päeva vabaks ja temaga kodus hommikust õhtuni tegelda, teda juhendada, mõelda

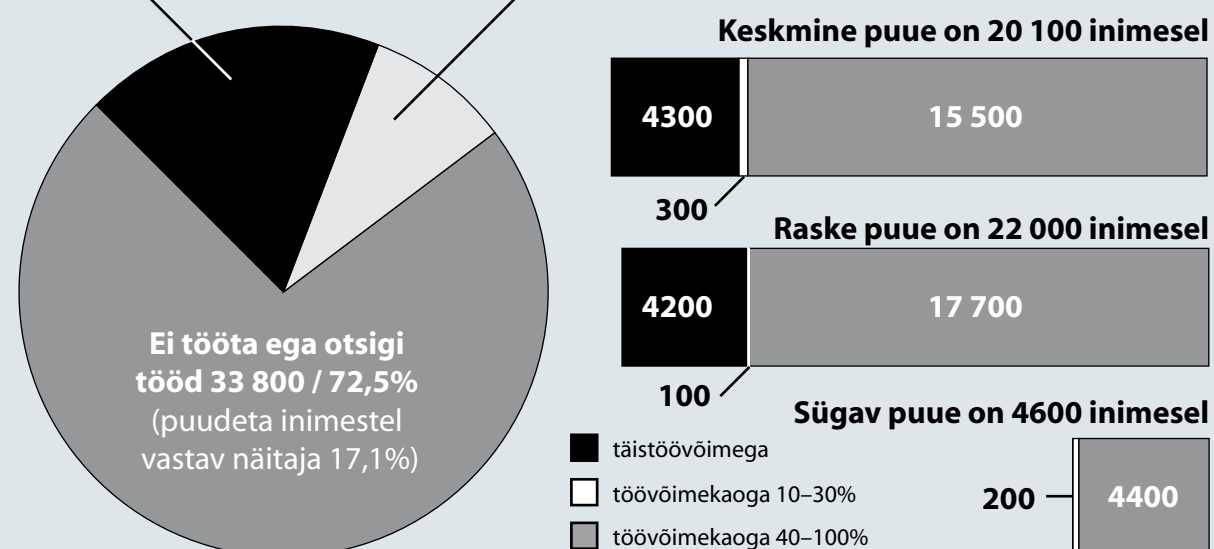
3/4 puudega inimestest on tööturust täiesti eemal

Eestis elab **46 600** tööealist puudega inimest vanuses 20–64 aastat (see on 6% samas vanuses elanikkonnast)

Neist: **Töötab 8600 / 18,5%**
(puudeta inimestel vastav näitaja 69,2%)

Otsib tööd, on töötuna arvel 4200 / 9%
(puudeta inimestel 13,7%)

Puudeastmete järgi jagunevad nad nii:

ALLIKAS: STATISTIKAAMETI 2010. AASTA ANDMED

talle välja paraja keerukusega töid või ülesandeid, siis tunneb ta end hästi. Juhtub, et olen sunnitud jätta ta koju eaka vanaisa seltsi, kes tal vaid silma peal hoiab, on õhtuks olukord plahvatusohtlik. Vahel on ka päevakeskusest saabudes kohe näost näha, et nüüd on vaja hakata energiat kulutama. Väga hea on lume rokimine, aiamaa kaevamine, kas või telliskivide ladumine meetri võrra edasi. Need kavalused on meil kõik aastatega internetist otsitud ja selgeks õpitud," räägib Sireti ema.

Ainult et kust leida ise tööl käies aeg ja jaks, et tütreaga sedaviisi tegelda? Nii lähebki taas käiku kõnnituur, seda ei sega ka õhtupimedus. Naha saab märjaks ja kõik mõtted kaovad.

ELULE EAKOHANE SISU

Mõni terve inimene võib ehk poolnaljaga unistada, kui vingele oleks, kui ei peaks iialgi tööl käima ja saaks vaid kodus vedeleda. Mõttemängud

on toredad, aga tegelikkus on teine. Ka miljonär, kes ei pea tööd rügamata raha pärast, täidab oma päevi mõtestatud sisuga. Või siis käib alla ja kaotab lõpuks ka vara.

Väike laps hakkab samuti üsna pea tahtma teha pärisasju. Täpselt samuti ihkab eakohast, oma arengutasemele vastavat, kuid mõtestatud tegevust ka vaimupuudega inimene. Rääkimata siis neist, kel mureks vaid kehalised puuded ning kes teavad rääkida lugusid, kui halvasti mõjub nii kehale kui ka hingele kodus istumine ja eraldatus ühiskonnast – isegi kui töövõimetus pension jookseb. Kodune elu jäägu siiski eakatele.

Iga normaalse elu juurde kuulub kindlalt kolm asja: enese eest hoolitsemine, töötamine ja vaba aja veetmine. Seda kõike vajavad ka puuetega inimesed. Et isiksus ja oskused areneksid ning vaimne pool oleks võimalikult heas seisus, ei piisa vaid lauamängude mängimisest või pil-

dikeste joonistamisest. On vaja ka tunnustust, võimalust olla tähtis ja vajalik. Ja töö seda pakub. Erinevalt vabaajategevustest, mis mõeldud vaid iseenda jaoks, seob töö tegijat teiste inimeste ja ühiskonnaga. Isegi juhul, kui selle tulemusena ei sünni produkti ega saa raha. Targalt korraldatud töö tasuks võib olla parem tervis, helgem enesetunne, suurem toimetulek ja väiksem abivajadus. See on elukvaliteedi küsimus ning sihtgrupp on siin lai – inimese enda kõrval tema hooldajad-pereliikmed ja sedakaudu kogu riik.

Sestap seisabki Eesti sotsiaalsüsteemi, aga ka puuetega inimeste ja nende perede ees suur väljakutse: kuidas ja milliste sammude abil suurendada puuetega inimeste osalemist tööelus. **Tiina Kangro**

PAREM POOL MUNA PEOS KUI KANA KATUSEL

JÄTKAME ARUTELU PUUE- TEGA LASTE LAPSEHOIU- TEENUSE TEEMADEL. SOTSIAALMINISTERIUM SOOVIS KA OMALT POOLT SELGITADA SELLE RIIKLI- KU TEENUSE SISU JA MÕTET NING KOMMENTEERIDA ÄSJUST SOTSIAALHOOLEKAN- DE SEADUSE MUUDATUST.

Kuna puudega lapse kasvatamine tähendab vanemale tavalisest suuremat koormust, rahastab riik juba kuuendat aastat kuni 18-aastaste raske ja sügava puudega laste lapsehoiuteenust. Algusaegadel oli selle piirsumma 2580 krooni aastas. Peatselt tõsteti see aga 5800 kroonile aastas. Täpselt sama ehk 371 eurot on hüvitis ka tänavu.

Lapsehoiuteenus pole mõeldud puudega lastele asendama lasteaeda või kooli, vaid on sellele lisaks, just suurema hooldusvajaduse korvamiseks. Puudega lastel on ju teistega võrdne õigus saada pedagoogilist, vajadusel eripedagoogilist abi, et teha oma arengus edusamme. Erandiks võivad siin olla vaid lapsed, kelleervis ei võimalda neid transportida või keskkonda vahetada. Kuid õnneks ei pea enam otsima ka pidevat hooldust vajavate laste lasteaia või koolis käimisest näiteid vaid välismaalt. Ka Eestis on sellised asutused olemas: Käo keskus, Õunakese lasteaed Tallinnas, Tartu Maarja kool ja lasteaed, Porkuni kool ja paljud teised.

LÄHENEME PAINDLIKULT

Eestis on üle 5500 raske või sügava puudega lapse, kes on aga vajaduste poolest üsna erinevad. Kindlasti leidub ka neid, kes lapsehoiuteenust ei vajagi. 2009. aastal läbi viidud üleriigilise küsitluse tulemused näitasid, et lapsehoiudu pidas vajalikuks 44 protsenti vastanutest. Nendest pool soovis, et lapsehoiudja tuleks koju,

Puuetega laste hoidmine võib tähendada kõige raskemat hooldajatööd, aga ka pilvelaevaga kosmoseavarustes ringikihutamist, nii kuus fantaasia võtab. FOTO: WWW.VEDUR.EE

Seadusmuudatus teenuse kättesaadavamaks muutmiseks

- Lapsehoiuteenuse osutamist reguleerib sotsiaalhoolekande seadus. Selle teenuse kasutamiseks on nõuded samad nii tavaliste koolieelikute kui ka kuni 18-aastaste raske ja sügava puudega laste puhul.
 - Sel aastal kehtima hakanud seadusmuudatus lubab peale kutsetunnistusega (ehk 320-tunnise erikoolitusega) inimeste töötada lapsehoiudjana eripedagoogika, koolieelse pedagoogika, lapsehoiudja või sotsiaaltöö eriala lõpetanud.
 - Kui nende erialade lõpetamisest on möödunud üle kümne aasta, peab lapsehoiudjaks pürgijal olema läbitud ka vähemalt 16-tunnine esmaabikoolitus (maksab ligi 20 eurot) ja ta peab olema töötanud viimase kümne aasta jooksul vahetult lastega vähemalt kuus kuud, olgu siis õpetaja, treeneri, huvijuhi, kasvataja, lastekaitsetöötaja või kas või haigla meditsiiniõena.
 - Siiski ei lubata ka muudetud seaduse järgi lapsehoiudjana töötada näiteks meditsiiniõe või muu tervishoiutöötaja haridusega inimesi. Seda isegi juhul, kui puudega laps vajabki põhiliselt keerulist hooldust, näiteks lisahapniku, sondiga toitmist, esmaabi epilepsiahoogude korral jne, ja hoolimata sellest, et lapsehoiuteenusele kvalifitseerumise aluseks on rehabilitatsiooniplaani kantud märge, et laps vajab just hooldusteenust.
- Merle Tomberg sotsiaalministeeriumist põhjendab seda nii: kui lapsel on hooldusravi vajadus (kodus või tervishoiuasutuses), peaks ta saama hooldusravi. Lapsehoiuteenus ei peaks seda asendama. Teiseks sisaldab ka lapsehoiudjate ettevalmistus tervishoiutöötajale vajalikke teadmisi. Näiteks olukorras, kus lapsevanem ise on kodus või juba haiglas hakanud ise tegema mõningaid õe toiminguid, on praktikas lapsevanem ka lapsehoiudjale õpetanud seda, mida ta ise oskab.

Kas kõigile võrdselt või hulga peale?

- Mõned omavalitsused on keeldunud puuetega laste peredele riikliku lapsehoiuteenuse rahastamisest, sest sotsiaalhoolekande seaduses (§ 122) on esitatud teenuse saamise tingimuseks, et lapse hooldamine ei ole samal ajal tagatud teiste sotsiaalteenustega ning et laps ei viibi samal ajal haridusasutuses. Kuidas seda mõista? Kas näiteks täispäeva lasteaia või pikapäevavähi viibival lapsel ei olegi õigust seda teenust kasutada?
- Merle Tomberg: Kõikide raske ja sügava puudega laste vanematel on õigus saada teenust kuni 371 euro eest aastas. See õigus ei sõltu kulutuste suuruselt, mida omavalitsus lapsele juba oma vahenditest teeb. Kui vanem soovib lapsehoiuteenust kasutada pärast koolipäeva lõppu, vaheaegadel või nädalalõppudel, on see igati õigustatud soov.
- Kui aga mõned lapsevanemad teenust ei soovi, siis kas omavalitsus võib seda raha kasutada teistele lastele suuremas mahus lapsehoiuteenuse osutamiseks?
- Merle Tomberg: Kuna lapsehoiuteenuse raha on mõeldud eelkõige lapsehoiuteenusele, on sobiv, kui jääki kasutatakse suuremas mahus nendele lastele, kellel on suurem hooldusvajadus.

ja neljandik, et lapsehoiud toimuks väikeses rühmas väljaspool kodu.

Lapsehoiuteenus ongi mõeldud olema paindlik. Nõuded ei takista seda korraldamast just selliselt, nagu antud piirkonnas või antud lapsele vajalik. Teenust võivad osutada FIED, omavalitsused, haridusasutused, lapsevanemate tööandjad jne.

Lisaks lubab seadus omavalitsustel kasutada lapsehoiuteenuse raha jääki nii nagu vaja. Näiteks mõnede lastele suuremas mahus lapsehoiuteenuse või samale sihtgrupile teiste sotsiaalteenuste pakkumiseks.

Lapsehoiuteenuse kui sotsiaalteenuse praktika on alles üsna lühike,

kuid hea märk on, et selle maht kasvab iga aastaga. Lapsehoiudu kasutas mullu 3762 tavalast, nende kõrval 431 raske või sügava puudega last (7,8 protsenti neist, kellele see on mõeldud – *toim*). Teenusepakkujaid on Eestis praegu 393, puudega lastele on neist, tösi, spetsialiseerunud vaid kümmekond. Lisaks mõned, kes teiste laste hulgas pakuvad teenust ka puudega lastele.

Siin ongi mure. Puudega lastele ei ole hoiuteenus veel piisavalt kättesaadav. Enamik teenusepakkujaid on huvitatud suuremast ja lihtsamast sihtgrupist, kui seda on puudega lapsed. Sotsiaalministeerium

toetab lapsehoiudjate koolitust, mis on mõeldud puudega laste hoidmise edendamiseks. Selliste täiendkoolituste läbimine ei ole lapsehoiudjatele kohustus, vaid võimalus saada lisateadmisi.

Alanud aastal muutusid ka lapsehoiudjate ettevalmistuse nõuded. Nüüd saavad kutsetunnistusega lapsehoiudjate kõrval lapsehoiudjana töötada eripedagoogika, koolieelse pedagoogika, sotsiaaltöö või lapsehoiudja eriala lõpetanud.

ALLES ARENEV TEENUS

Ent lapsehoiuteenuse osutajad ei pea probleemiks niivõrd lapsehoiudjate vähest ettevalmistust, kui just lapsevanemate vähest oskust ja julgust oma lapse vajadusi lapsehoiudjale kirjeldada. Vanemad eeldavad, et paberitega lapsehoiudja teab juba isegi kõike, kuid tegelikult tal ju konkreetse lapse vajadustest pilti ei ole. Lisame sotsiaalministeeriumi kodulehele juhendmaterjali puudega laste vanematele, kes plaanivad hakata lapsehoiuteenust kasutama.

Muidugi pole lapsehoiuteenuse rahastamise summad piisavad, et kõikide puudega laste hooldusvajadust rahuldada. Püüame kaasa lisavõimalusi. Teame, et paljud vanemad on puudega lapse hooldamise tõttu pidanud jääma koduseks. Koos haridus- ja teadusministeeriumiga analüüsime nende perede vajadusi ja toetamise võimalusi, et vanemad saaksid ka puudega lapse kõrvalt soovi korral naasta tööle ja osaleda rohkem ühiskondlikus elus.

Just sellistele peredele abiks olevad projektid on kahel korral rahastatud ka Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest. Nii tekivad kogemused, kuidas teenustega edasi minna. Kõik see saab toimuda siiski vaid koostöös omavalitsustega, kellel on võimalused nii teenuseid ellu kutsuda, osutada kui ka lapsevanemaid teavitada.

Merle Tomberg

SOTSIAALMINISTERIUMI HOOLEKANDE
OSAKONNA PEASPETSIALIST

Puutepunktide puul puhkevad õied ka talvel

**Kui saad aidata:
MTÜ Puutepunktid
a/a 221053907379**

Otsustasin toetada, sest pean seda ajakirja äärmiselt vajalikuks ettevõtmiseks. Mitte kitsa sihtrühma, vaid ka laiema avalikkuse jaoks. Näen ajakirja kolleegide töölaudadel riigikogus. Mured, aga ka rõõmudest rääkimine aitab loodetavasti leida uusi toetajaid ja paremaid lahendusi.

Arto Aas
RIIGIKOGULIIGE

Puutepunktid on ajakiri, mis teeb väga vajalikku ja tänuväärset tööd, aidates täita vähemalt kaht lünka meie elus. Esiteks, anda ühiskonnale teada, mida on vaja teha, et puue ei eraldaks ega tõrjuks inimesi. Ja teiseks, toetada puuetega inimeste lähedasi ja hooldajaid.

Harri Taliga
EESTI AMETIÜHINGUTE KESKLIIDU JUHT

Mie infost küllastunud pealiskaudsesse maailma on keerulisi asju lahti seletavat ajakirja väga vaja. Eesti sotsiaalsüsteemis on formaalselt nagu kõigega arvestatud, aga tegelikus elus asjad ei toimi: seadusi mõeldakse välja kabinetivaikuses ja rohujuure tasandil ettepanekuid ei arvestata. Puutepunktid, nii ajakiri kui ka saade, aitavad tõsta inimlikkuse taset Eestis.

Elo Lember
ORISSAARE PEREARST

Mie keskuses käivad lapsed rehabilitatsiooniteenust saamas. Suhtleme väga tihedalt nende peredega ja tunneme nende muresid. Paljud lapsed jõuavad õige abini liiga hilja. Vanematel ei ole teavet ja spetsialistid ei leia neid üles. Niisuguse ajakirja võimuses on teemasid selgitada ja osapooli kokku viia. On traagiline, et väljaandel pole rahastust. Nii palju kui suudame, aitame omalt poolt.

Heli Kaldoja
AKTIVISEERIMISKESKUSE AVE JUHATAJA

See ajakiri on geniaalne tegu. Kuigi minu laps on kõnepuudega ja me oleme temaga lõpuks õigele teele jõudnud, leian lugemist kogu ajakirjast. Ma ei ole kunagi oma otsingutes üksi olnud, kuid õige teotsa leidmine võttis siiski kaks aastat aega. Juba ainuüksi kolmes numbris avaldatud teemad ja nende käsitus oleks omal ajal kindlasti abiks olnud. Väga oluline on ka see, et niisuguse ajakirja kaudu saavad puuetega laste pered end ette valmistada selleks, mis hakkab toimuma tulevikus.

Merje Frey
KESKKONNAMINISTEERIUMI
KALAMAJANDUSOSAKONNA ASEJUHATAJA

Täname kõiki toetajaid! Selle ajakirjanumbri postitamist puuetega inimeste kodudesse üle Eesti on toetanud Anna-Liisa Paas, Rele Laud, Kristel Krischka, Maret Jürgenson, Nina Verk, Külli Saarits, Kaja Linder, Merje Frey, Helmen Kütt, Arto Aas, Elo Lember, Harri Taliga, Tiiu Tahk ja aktiviseerimiskeskuse Ave meeskond kokku 343 euroga. Ajakirja tootmist toetavad ka Haridusmeedia ning Puutepunktide toimetuse liikmed Tiina Kangro, Anne Lill ja Kaidor Kahar. Osaliselt toetab ajakirja ka Euroopa Sotsiaalfond.